

český«, jak mu tehdáž říkali, vypravil posla svého k papeži Martinu V. se psaním, ve kterémžto dokazoval, že jen proto se Čechů ujímá, aby bez dalšího krveprolevání mohl je snáze smířiti s církví všeobecnou. A vysvětluje dále, že daremné jest usilování přiměti národ ten *mocí brannou* ku poslušenství svaté církve římské.

Po smrti Žižkově (dne 11. října 1424) zdálo se, jak domnívala se strana králi věrná, že mír v zemi zavládne, že král bude všeobecně uznán a katolická víra obnovena. Leč v očekávání svém sklámali se velice — alespoň co se Čech týče; na Moravě však působením Albrechta Rakouského, zetě Sigmundova, přivedeni stavové *mírným způsobem*, téměř všichni, opět v poslušenství krále Sigmunda. V Čechách strana výstředních Táboritů znenáhla ustupovala, a vrchu nabývala strana mírnějších utrakvistů, Pražanů; *kalich* zůstal i na dále symbolem odporu a opposice proti církvi obecné. Odpadlík arcibiskup Konrád dán od papeže do klatby dne 2. ledna 1426.

Nový legát papežský, kardinál Jindřich, žádal dopisem dne 21. září 1427 vynikajících theologů pražských, M. Šimona z Tišnova a M. Prokopa z Kladrub, aby »pro poučení a lepší uvedení Čechů bludných přijali na sebe břímě hádání náboženského«¹⁰⁾, avšak pokus tento minul se, bohužel, s cílem svým. Hádání konáno na hradě Žebráce dne 29. prosince 1427 u počtu dosti velkém, jehož účastnil se i M. Jan z Rokycan, avšak s roztrpčením obapolným strany se rozešly.

Po dlouhých válkách se střídavým štěstím vedených došli konečně Čechové k poznání, že národ, ač vítězný, strádá nemálo spory a bojem, hyne a klesá s výše, na niž uveden byl za doby krále Karla, Otce vlasti. (POKR.)

Novokřtělci na Broumovsku.

Píše P. VAVŘ. WINTERA.

Anabaptismus je německá odnož reformace protikatolické, snůška přerozmanitých ideí od učení Valdenských až po České Bratry a Luthera, fanatické vzepření se církevním řádům století

¹⁰⁾ Viz: Jan z Dubé ruk. kapit. Pražské O. 37.

šestnáctého, jichž povalení ze strany reformátorů přemnohým se zdálo ještě příliš nedokonalým, krotkým, pročež postoupivše dále než Zwingli, Melanchthon a ostatní »obnovitelé církve«, vyhledali sobě v mystice středověké a v sektách již pominulých zásad blouznivého theosofismu, kommunismu a chiliasmu a zbudovali na těchto podkladech chrám »nového Israele«, do kteréhož prý Bůh vyvolence ze všech národů povolá. Všichni tito blouznivci, jichž bylo jako hub po dešti, zavrhovali mezi jiným též učení o hříchu dědičném a následovně též křest dětský, pravíce, že apoštolové nikoho nekřtili, kdo nebyl dostatečně vyučen a dokonale věřící, že tedy křest nemluvněte není oprávněný a že se dospělý doжда rozumu má pokřtiti *znova*. Toto novokřtění nebylo ovšem hlavním učením jejich, nýbrž jen jakýmsi zevním pojátkem. Sluší též rozlišovati anabaptisty *hornoněmecké*, od nichž trousilo se novokřtění též na Moravu a do Čech, a anabaptisty *bavorské* a *švýcarské*, jichž učení vnikalo nejvíce do Elsas, Tyrolska a Rakouska ¹⁾. Hornoněmecký baptismus, jenž měl očividné známky starého učení Valdenských, zanikl krvavě v bouřích velké selské války r. 1525 a povstání v Münsteru r. 1535; dolnoněmecký dochoval se ve Švýcařích a Tyrolích dále, odkud se pak rozšiřoval skorem po celé oblasti nynějšího mocnářství rakousko-uherského. Na švýcarský baptismus navazují též nynější, po dávné době opět se vyskytující zbytky novokřtěnců v Rusku, Uhersku a Čechách.

Východiskem švýcarského baptismu bylo město *Curych*. Mužové, již zde od Zwingliho a jeho následovníků hbitějšího a radikálnějšího provedení reformace žádali, ale od této strany odmrštěni byvše svou vlastní cestu si raziti počali, brzy pak vůdci t. zv. sekty novokřtěnců se stali, byli tito ²⁾: *Konrád Grebel*, zámožný občan curyšský, s vzděláním akademickým, *Felix Manz*, žák učence Ceperina, a mnich *Jiří* z Churu, příjmením *Blaurock*. Tento Blaurock byl první, jenž zavedl novokřest na vyspělých své sekty ³⁾, odvolávaje se na první epištolu sv. Petra, v nížto se praví ⁴⁾: »Jako i vás nyní podobného způsobu (jako

¹⁾ Viz Wintrův „Život církevní v Čechách“ I. 304 sq.

²⁾ Dle díla Dr. Becka „Die Geschichtsbücher der Wiedertäufer in Österreich-Ungarn“ Wien 1883, Karl Gerold Sohn.

³⁾ Viz Beck I. c. IX.

⁴⁾ I. Petr. 3, 20—21.

osm duší z korábu Noemova zachováno jest skrze vodu) křest spaseny činí, ne složení tělesných poskvrn, ale dotázání (dosvědčení) dobrého svědomí před Bohem skrze vzkříšení Ježíše Krista«. Mimo jmenované přidružili se ještě zejména Šimon *Stumpf*, Vilém *Reublin*, Jan *Brötlein*, bývalí katoličtí faráři z okolí Baskileje, pak hlavně Dr. *Balthazar Hubmaier*, zakladatel novokřtěnců bavorských a hlavní zástupce anabaptismu vůbec. Hubmaier (Doktor Pacimontanus) studoval ve Frýburce (pod Drem Eckem) teologii, byl tamtéž od r. 1511 professorem, pak takovýmitéž a farářem v Ingolštadě, pak kazatelem v Řezně až do 1519, kde se připojil k Lutherovi, později ku Zwinglimu. Obrátiv se k hornímu Rýnu kázal všude tak ohnivě proti papeži a císaři, že pobouřil ponejprv lid selský, a pak dostav faru ve Waldshutu i toto město v rebellii zjevnou vehnal. Novokřtěnectví zdálo se mu k účelům politického převratu velmi způsobilým, proč se zřekl Zwingliho a dal se pokřtiti dle způsobu baptistského. Waldshut však Rakušany, jimž to město patřilo, obležen a dobyt, proč se Hubmaier se utekl k novokřtěncům curyšským. Nic mu nepomohlo, že se opět k Zwinglimu přiblížiti chtěl; rada městská jej vyobcovala, načež se obrátil do Augšpurku a pak *na Moravu*, kde založil v Mikulově pod záštitou pánů z Liechtenšteinů obec baptistskou, která čítala později až 15000 duší. Sem, do tak zvané zaslíbené země baptistů, brali pak novokřtění ze všech okolních zemí své útočiště, takže zde bylo hojně baptistů po celý věk XVI. až po vítězství bělohorské. Hubmaier sám ovšem této »zlaté doby baptistů« se nedožil, neboť vláda vídeňská si jej jakožto příslušníka svého z Moravy odvezla, pro politické buřičství odsoudila a dne 10. března 1528 za živa upáliti dala.

Hubmaier jest proto nejdůležitějším zjevem baptistským, že napsal a tiskem vydal první a nejhlavnější spisy baptistské a že *jeho* theorie náboženská jest vlastně *oficiální konfessí novokřtěnců*; jeho traktáty⁵⁾ systematicky propracované a v lahodné jakési pietistické formě podávané přijaty jsou naposléz všemi odrudami novokřtěnců na Moravě a jinde, ač bylo těchto velmi mnoho. Odrudy tyto (na př. Mečici, Sobotáři, Hustopečtí, Slav-

⁵⁾ Hubmaier vydal: „Die 12 Artikel des christlichen Glaubens“, a asi osmnáct jiných spisů. Viz Loserthovy studie o Hubmaierovi.

kovští, Gabrielovci, Hutterovci, Melohoufští a j.), rovněž baptismus německý Tomáše Münzera, proroků cvikavských, kazatelů saských, baptismus nizozemský Davida Joriszona a z něho pošlé království »krejčovské« v Münsteru, též baptismus rakouský *Jana Huta* a z něho povstavší baptismus *Jakuba Hutera* v Tyrolsku — všecky tyto sekty novokřtěnců nezanechaly trvalých stop a setřevše některé přemrštěné blouznivé názory svých zakladatelů, zejména mnohoženství a nevázanost mravní, splynuly na základě umírněných spisů Hubmaierových konečně v jeden celek »*moravského baptismu*«. Sem na Moravu, jak řečeno, utíkali se z Tyrolska, Švýcar a jiných zemí vyhnaní novokřtění i tehdy, kdy přísné mandáty Ferdinanda I. a sněmovní artikule jim pobyt v zemích rakouských a českých zabraňovaly. Někteří páni totiž houževnatě odporovali přísným vládním zákazům a baptisty přechovávali dále, zejména páni z *Žerotína*, z *Liechtenšteina*, *Kounicové* a j. Také v Čechách dařilo se jim na mnoha místech, na př. v Krumlově, v Klatovech, v báňských městech při horách Krušných, též v Kutné Hoře a jinde. Teprv po roce 1624 působením katolické reformace baptisté mizeli pozvolna tak jako jiné haeretické sekty.

Hubmaierovské »Credo« mělo asi následující obsah ⁶⁾:

I. Dvanáctero článků apoštolského symbola (prý) bratří pevně, svorně a od počátku věří, uznávajíce přede vším nejsvětější Trojici. Slavkovští novokřtění, velští a polští naproti tomu pravili: Bůh jest jedin a ne trojí. Též článek o církvi obecné, jak jej symbolum má, vyznávali všichni novokřtění, avšak jen co do slova. Ptal-li se jich kdo, co vlastně pod slovem církve křesťanské rozumívají, pravili: »shromáždění všech věřících, již v duchu svatém se scházejí, čistou naukou Kristovou od světa odděleni jsou a mezi sebou láskou boží spojeni jsouce Pánu Bohu ze srdcí svých oběti duchovní přinášejí. Kdo v tuto církev uveden, soudruhem božím chce býti, musí žíti v Bohu, kdo mimo ni jest, vzdálen jest Krista«. Ve vyznání tomto skryt jest *kommunismus*, nejdůležitější příznak novokřtěnecký, jímž se ode všech sekt lišili. Hubmaier tvrdil, že každý svého chleba může dobývat kdekoli

⁶⁾ Dle Dr. Becka, Wiedertäufer.

a jakkoli, jen když počestně — tvrzení to za doby tehdejší přímo revoluční. Novokřtění na Moravě zařídili si skutečně kommunistický stát, najímali všelijaká hospodářství polní i viničná, provozovali dovedně všelijaká řemesla, zvláště nožířské a keramické, což by bývalo věci chvalnou a užitečnou, jenže při tom neuznávali společenských řádů, ba ani vrchnosti, pravice, že je vrchnost sice od Boha, ale jen pro nespravedlivé. Proto je stát tolik pronásledoval.

II. Bratří vyznávají dále, že všichni lidé, vyjma jediného Krista, od Adama jakýsi druh hříchu dědičného na svět přinášejí, avšak ihned po zrození krví Kristovou očištění a slovem božím zbožnými učinění bývají, takže děti beze křtu zesnuvší pro vykoupení Kristovo život věčný dosahují. I dospělí docházejí *bez jakékoli svátosti* milosti boží, pouze lítostí a kajícími; neb Kristus nejen sprostředkuje, oroduje, vykupuje, ale on jest *pro všechny též zdrojem milosti*. Avšak *mimo* obec vyvolenou, mimo církev, není odpuštění žádného, jako nebylo mimo archu Noemovu spásy. Přísný řád kommunistického státu novokřtěnců měl proto formuli vyobcovací a smiřovací; zevním znamením nového přijetí do obce, tedy milosti opět dosažené, bylo kladení rukou. »Sluha evangelia« při tom pravil: »Jelikož ti Bůh srdce kající dal, kladu na tebe ruku a oznamuji ti ve jménu celé obce a Ježíše Krista odpuštění hříchů tvých! Pán Bůh, jenž se ti stal milostiv, zapiš tě do knihy života, dejž ti milost a sílu, zachovejž tě ve zbožnosti a věrnosti až do skonání! Vstaň a nehřeš více, by se ti něco horšího nepříhodilo!«⁷⁾

III. Ze svátostí uznávají křest (dospělých), večeři Páně a manželství. Křest jim byl »znamením zevním vnitřního svatého konání a dobrého svědomí v Bohu«⁸⁾; ustanovený sluha evangelia křtil ve jménu »Boha Otce i Syna i Ducha svatého«, křtěnec však musil doznati, »že pevně věří, vůli božskou zná, že hříšného člověka se sebe svlékl, že dle vůle boží život zaříditi hodlá a že sám křestu si přeje. A poněvadž (tak učil Hubmaier) smlouva křestní předpokládá plné poznání, vědomí a milost boží, tyto však

⁷⁾ Viz Beck, příloha, na str. 650.

⁸⁾ „Ein Bundeszeichen eines heiligen innerlichen Werkes und guten Gewissens mit Gott oder in Gott“. Viz Beck, předmluva pag. XII.

jen ze slyšeného slova evangelia pocházeti mohou, proto pravíme, že se smí křtíti jen ten, kdo slovo boží slyšel, jemu věří a Boha poznává, nikoli tedy dítky. Křest dětí jest lidský výmysl, a ne příkaz Kristův«. Večeře Páně jim byla sice božím zařízením, avšak *pouhou památkou* utrpení Kristova, díkyvzdáním jemu a napomenutím, býti v jednotě nerozlučné s ním. Manželství pojímali správně, ale stanovili, že cizoložství dokonané i ještě nedokonané je ruší; manžel nevinný musil se vzdalovati cizoložného druha tak dlouho, až by tento pokání učiniv do obce veřejně opět přijat byl. — Jakýsi svátostní charakter mělo u novokřtěnců též vkládání rukou, ordinace »sluhů slova božího«. Nejstarší z obce vkládali ruce zvoleným těmto sluhům slova, oni pak věřícím.

IV. V bohoslužbě a ceremoniích jeví se u novokřtěnců jednoduchost: promluva, modlitba, díkyvzdání, výklad evangelia, propuštění. Když slavili večeři Páně, připravovala se obec dva dni rozjímáním, každý den se ukončoval díkyvzdáním, před lámáním chleba byl chvalozpěv, po něm modlitba a napomenutí. Hudba, obrazy a každá nádhera byly z modliteben jejich vyloučeny, taktéž neznali zvonů a věží. Katolická bohoslužba byla jim »ohavností před Bohem«. Neděli však jakožto den odpočinku zachovávali, vyjma několik obcí na Moravě, kde se světíla *sobota* (Sobotáři).

V. Mše, biřmování, poslední pomazání, přítomnost Kristova ve sv. Eucharistii, zpověď a odpustky, ctění svatých — to vše zavrhovali jako křest maličkých. Půst a abstinence neměly u nich zásluhy, ač v theorii Hubmaierově stálo, že každý má světu hleděti odumřiti, mírným, střídým a trpělivým býti, chudobu milovati a bezúhonný život trávit. Svátků mimo neděli neměli, v očištěc a svěcení kněžstva nevěřili, našim kněžím se úzkostlivě vyhýbali zvouce je falešnými proroky, kteří prý jen písmeno hlásají, nemajíce síly boží, jež by je k úřadu posvěcovala. Smíšeného manželství se jim bylo chrániti, taktéž lichvaření a kupčení. Hubmaier zakazoval též hospody, výčepy piva a vína.

VI. V obcích novokřtěneckých měla vládnouti přísná policejní disciplína. Nemělo-li býti vše plané pokrytectví (eitel Larvenspiel und Spiegelfechtereí, jak praví Hubmaier), musilo se náboženské nadšení nejen svatým životem, ale i zevnějším vystupováním jeviti, tedy v šatství, obydlí, ve škole, v ošetřování nemocných,

v práci, v misiích, v pohostinství a p. I způsob pozdravování a líbání přátelského byl předepsán: novokřtěnc potkáváje druhého sahá na klobouk neb biret se slovy: »*Got grüß dich, Bruder im Herrn*«. (Pozdrav tě Bůh, bratře v Pánu), k čemuž druhý odpovídá: »*Got dank dir im Herrn*« (Bůh ti odplatí v Pánu). Přídavek »v Pánu« či »v Hospodinu« byl značkou novokřtěneckou.

VII. Vrchnost jim byla »nařízením božím«, zlým k trestu, zbožným k záštitě, avšak kdykoli by vrchnost poroučela něco proti Bohu, tu poslušnost přestává, neb Boha sluší více poslušnu býti než lidí. Nikoli světský meč, nýbrž jen duchovní má vládnouti, světský meč budiž ponechán pohanům, lid boží, syn požehnání, nemůže býti ve službách pomsty: pravý křesťan nepřijme úřadu vrchnosti, jelikož tato meče světského užívá, tolikéž nebude se křesťan přiti a souditi, tím méně úřad soudcovský zastávati. Přísaaha budiž z obcování lidského úplně vyloučena, neboť Kristus Pán sám ji zavrhl.

VIII. Též válka mezi křesťany jest věci ohavnou; neboť kníže pravého pokoje, Kristus, přeje sobě říši pokojnou. Pročež my (novokřtenci) války a světských bojů se vystříháme, dobrovolně k válčení přispívati nebudeme, pomsty, prolévání krve neznáme. Všechny zbraně k zabíjení a zranění sloužící zavrhuje a pouze užitečné nástroje, jako nůž, kosu, sekyru schvalujeme.

IX. Organizace obcí byla tato: biskup, sluhové evangelia, sluhové potřeby a nejstarší. Biskup čili pastýř stanoven byl *losem* z počtu sluhů evangelia nejzasloužilejších. Sluhové slova byli trojí: misijnáři (apoštolé), kazatelé domácí a pomocníci. Sluhové potřeby obstarávali hospodářství jednotlivých domácností (*Haushaben*), nejstarší je při tom podporovali a zastupovali obec na venek. Obce novokřtěnecké pracovali pilně a tiše, nestarajíce se o ostatní svět, v zemědělství, vinařství, plátenictví, nožířství, řemenářství, soukenictví, hrnčířství. Pořádek, čistota, věrnost a poctivost byly na dvorcích jejich domovem. Děti opatrovaly se ve zvláštních ústavách a školy byly přísně vedeny. O vdovy a sirotky starala se obec. Řemesla vykonávali jen dovední mistři a výrobky novokřtěnecké byly daleko široko hledány. (DOK.)

provincii, jakož i pro diecése bamberskou, řezenskou a míšenskou. Papež Urban V. vyplnil jeho žádost, jmenoval bullou ze dne 28. května 1365 Jana Očka, pražského arcibiskupa, a všechny jeho nástupce rozenými legáty Apoštolské Stolicе pro jeho církevní provincii českou a diecése bamberskou, řezenskou a míšenskou³²⁾, a poslal mu sám na znamení tohoto legátství pozlacený stříbrný legátský kříž, široký černý klobouk a kappu z temného sukna.

Arcibiskup Jan Očko (1364—1379) dostav tyto odznaky své nové důstojnosti psal se: legát Apoštolské Stolicе, visitoval jako papežský legát svou církevní provincii jakož i jmenované diecése a nalézal všudy ve všem a u všech náležitou poslušnost. Nebylo nikoho, komu byl by se nelíbil tento papežský skutek.³³⁾ Tak zveleben a vysoko povýšen byl prestol sv. Vojtěcha a Arnošta z Pardubic. Papežové jeví se vždycky přáteli českého národa.

Z příčiny tohoto papežského skutku byli biskupové svrchu jmenovaných tří německých diecésí ku pražským provinciálním synodám voláni³⁴⁾ a české panství v nich církevní páskou s Prahou a českou korunou spojeno. (POKR.)

Novokřtění na Broumovsku.

Píše P. VAVŘ. WINTERA.

(DOK.)

Stinné stránky povahy jejich byly asi tyto: *Domýšlivost*, že oni jsou jedinou pravou církví na zemi; přeceňovali sebe a shlíželi na jiné konfesse s *opovržením*. Přeceňovali též řemesla svá *na úkor věd* a vyššího vzdělání, jež bylo od nich zanedbáváno. Proti vrchnostem, jež je potíraly, dovedli býti velice *drsnými*, hanobíce je a jejich nařízení. Hubmairovský baptismus neznal sice *mnohoženství*, ale některé sekty je přece prováděly; manželství i těch »tichých« bývalo uzavíráno bez obapolné náklonosti, na povel nejstarších, což plodilo mnoho zla. Dětem dostalo se *vy-*

³²⁾ Srv. můj spis: „Zřízení Pražského arcibiskupství“ v Praze. Otisk z „Časopisu katol. duchovenstva“ 1898 str. 71. 72.; v Časopise str. 478. 479.

³³⁾ Viz ji u Pelzla: Kaiser Karl IV. Díl II. Urkundenb. str. 4304; ap. Frind: Die Kirchengeschichte Böhmens, Prag. 1866. sv. II. Appdx. str. 420.

³⁴⁾ Beneš z Weitmile, Prameny IV. 533.

chování spartánského, od prsu matčina bývaly odtrhovány a v opatrovnách nepoznávaly štěstí rodinného. Oprávněna byla též výtká, že v době svého rozkvětu církev novokřtěnecká provozovala hotové *chytání duší* a často ubrali její missonáři rodinám živitele neb zdárné syny, bez ohledu na bídu a beznadějnost rodin těch, jen když se stát baptistský na Moravě hodně sesiloval a množil. Též jakýsi strnulý *formalismus*, zabývající se malichernostmi a plodící tyranství, pak (v pozdějších letech) nevrle, nedůvěřivé, odpuzující a *mrzuté chování* přemnohých baptistů, krajní fanatismus a neústupnost — to vše je odcizovalo světu a připravovalo úpadek církve baptistské, jenž nastal po válce třicetileté. Z Moravy utekli se novokřtělenci, co jich zbývalo, do Uher a Sedmihradska, několik rodin živořilo pak ve vsi Vyšenka na Rusi a na Krimu. Od r. 1757 až 1762 obrátilo se nejvíce baptistů na víru katolickou. Císař Josef nedovolil vyznání baptistské, ač vydal tolerantní patent a Mennonitům, odnoži církve baptistské, pobyt v Haliči, pokud by se zemědělstvím zanášeli, vykázal. V století devatenáctém objevili se baptisté opět v zemích rakouských, jsouce obrozeni dvěma *tovaryši zámečnickými* ze Švýcar; v Budapešti, zejména v tamějších lodenicích a dílnách při dráze, pak v komitátu Žalaském a kolem Bělehradu Stoličného (Královského) rozšířili se baptisté znova. Od tamtud dostali se po různu též do Vídně i do Čech.

Dostí znamenitá obec novokřtěnecká existuje nyní ve vsi *Šonově* u Broumova a v Broumově samém. Bylo to roku 1859, když mladý rolník a obuvník *František Pohl*, majitel usedlosti č. 133 v Šonově, přinesl první baptistské traktáty z pruskoslezské vsi *Wüste-Gyrštorfu* (1½ hodiny od Broumova na severovýchod, hned za hranicemi) domů. On sám již delší dobu ve zmíněné vesnici tajné schůzky baptistské navštěvoval a oblíbil si traktáty Hubmairovské pojal takové nadšení pro »novou víru«, že si umínil v Šonově ji šířiti. Nápomocni mu byli mlynářský chasník *Knapp* a jakýsi učitel hudby ze Starkova *Daniel*, poslednější ne tak ze zájmu baptistského, nýbrž chtěje si hráti na osvíceného opponenta proti církvi katolické. Vesnice Šonov, táhnoucí se v nejvýchodnějším cípu broumovského území směrem od severu k jihu, jest horami úplně zatarasena, na sebe odkázána, se skrovným

spojením ostatního světa, již od počátku svého založení jakousi výstředností známa. Kdykoli bylo na Broumovsku selské povstání, byli Šonovští sedláci nejzuřivější, nejhouževnatější; když císař Josef II. zavítal kdysi r. 1766 do Broumova, vyslali k němu Šonovští zvláštní deputaci, žádající, aby zrušil robotu. V Šonově kvetlo vždy podloudnictví, zboží pruské se pašovalo a pašuje se podnes po celé délce vesnice, jelikož lány hraničí na východní straně všecky s Pruskem. R. 1775 zapálili Šonovští svému faráři kostel, faru a školu, rok na to byla celá obec ve vrchnostenské kanceláři známým krajským hejtmanem Hradeckým *Bienenberkem* pro vzbouření vyslýchána a několik sedláků v poutech odvedeno do Hradce. R. 1770 povstal zde jakýsi věštec, takto koňský pacholek, a prorokoval divné věci o celém světě (viz článek můj v časop. Český Lid 1898). Zkrátka: Šonov proslavil se výstřednostmi. Není tudíž divu, že r. 1859 našel obuvník Pohl s mlynářským chasníkem Knappem a muzikantem Danielem vděčné posluchačstvo.

Katolická duchovní správa v Šonově (farář *Kajetan Eger*, kněz řádu sv. Bened. z Broumova) dověděla se o schůzkách u obuvníka Pohla konaných. Zvěděla, že se rozšiřují bible, ovšem protestantské, a brožury baptistské. František Pohl tudíž vybídnut farářem, aby se na faře zodpověděl, on však neuposlechl a nepřišel. Farář hleděl tedy v dobrotě, prostřednictvím jiných osob schůzky zameziti, ale s kazatelny ještě na ně neupozorňoval. Teprve když viděl usilí své zmařeno, ohlásil věc představeným, okresnímu úřadu (Bezirksamt) v Broumově a konsistoři. Konsistoř Hradecká odpověděla přípisem ze dne 31. října 1860, kdež především faráři uloženo, aby Pohla ještě jednou v dobrotě získati hleděl, jej důvěrně varoval a na základě baptistských spisů, jež prý si snadno opatří, důkladně poučil. Též s kazatelny měl farář ony články víry, které baptismus potírá, zdůrazniti a obhajovati. Zároveň požádala konsistoř opata broumovského, aby co možná nejdříve dal odbývati v Šonově *missie*. Politický úřad vyslal orgány své ku prozkoumání věci, zatknuv výše jmenovaného Knappa a podržel jej přes svatý týden r. 1861 ve vyšetřovací vazbě, Pohl však orgánům bezpečnostním unikl a po nějakou dobu se skrýval.

Pan opat broumovský Dr. *Jan Nep. Rotter* neotálel s missií a seznav ve Vambeřicích znamenité kazatele z Tovaryšstva Ježíšova, pozval je, aby nejprve v Broumově, pak v Šonově konali sv. missie. Kazatelé tito byli: P. *Maxmilian Klinkowström*, P. *Ondřej Prinz* a P. *František Wagner*. Dne 20. dubna 1861 v 5 hodin odpol. pánové tito s několika členy řádu benediktinského do Šonova přijeli a hned s kázáními počali. Missie trvaly celý týden, návštěva byla nad očekávání veliká a výsledek skvělý. Přítel Pohlův Daniel dostavil se k sv. zpovědi a přiměl i Pohla samého, že sv. svátosti přijal; obec šonovská odevzdala missionářům adresu, datovanou ze dne 29. dubna 1861, kdež slovy dojemnými (byla sepsána Dr. Eppingrem, notářem broumovským, otcem nynějšího vůdce pražských Němců) missionářům projeven dík za krásné promluvy, za všechnu péči a práci, zároveň však protestováno proti domněnce, jakoby celá obec byla bývala v nebezpečí odpadnutí od víry⁹⁾.

Nicméně baptismus v Šonově missiemi vykořeněn nebyl, Pohl kajicnost svou jen předstíral, nějaký čas se choval tiše a nečinně, ale pak potajmu schůzky odbýval zase. Prodal živnost svou a provozuje ve výměnku svého bývalého statku řemeslo obuvnické, měl dosti pokdy docházeti za hranice a nové knihy baptistské přinášeti. Nic nepomohlo, že v Šonově odbývány ještě jednou sv. missie. První, jenž se k Pohlovi otevřeně přidal, byl chalupník *Frant. Volke* se svou manželkou Annou (čís. 172 v Šonově), pak následovali chalupník *Josef Franze* (č. 175 v Š.), sedlák *Augustin Franze* (č. 162 v Š.), pololáník *Benedikt Erber* (č. 173 v Š.), nájemník *Ignác Pohl* (č. 17 v Š.). Všichni tito ohlásili r. 1868 úředně své vystoupení z katolické církve, a jelikož baptismus v soustátí rakouském uznanou konfessí není, zapsáni do civilní úřední matriky jako bezkonfessní. Pravidelně již odbývaly se schůzky baptistské, ač farní úřad činil seč byl, aby byly zamezeny. C. k. okresní hejtmanství schůze ty dovolilo výnosem dd. 23. března 1875, stavic je pod občasný dozor četnictva, aby nebyly rozšiřovány spisy podezřelé a aby se nevtírali pruští emisaři. František Pohl dobře uměl využítkovati nedostatku zákona shromažďovacího, jenž nezasahuje do pořádání schůzí privátních, domácích; pojem tento dá se však všelijak kroutiti, takže schůze

⁹⁾ Přípis v originále chová farní archiv šonovský.

baptistické nezůstávaly již ani tajnými, a od veřejných skorem se ani nelišice, přece povolovány byly. Pouze na to hleděly úřady, aby *dítka* neměly podílu na schůzích. František Pohl však pořádal pro nedorostlé *zvláštní* večery v jiném lokále (č. 174), o čemž hejtmanství dlouho nevědělo. Když pak Pohlovi toto baptistické katechizování bylo zakázáno, tu on již měl několik přívrženců, kteří *s celou rodinou* k baptismu přistoupili a takto dítka své sami vyučovali.

Zevně chodili baptisté do kostela a posílali z počátku též dítka své do katolického vyučování náboženství; byl-li kdo baptistou, ukázalo se obyčejně při narození dítek: dítě necháváno beze křtu, a když farář žádal, aby se ke křtu přineslo, zdráhali se baptisté a dali se i pokutovati. R. 1875 nechal baptista *Volke* své dítě nekřtěné a farář byl nucen, oznámiti to c. k. hejtmanství. Toto však dalo baptistovi za pravdu, »jelikož se křest může odložití«. R. 1878 neposlali baptisté *Erber, Franze, Volke* novorozeňat svých ke křtu, aniž narození ohlásili; hejtmanství je pokutovalo 10 zlatými, oni podali rekurs, byli však odmrštěni. Od toho času nekřtí se děti baptistické, nýbrž se pouze narození ohlašuje a farář запиše ohlášené jméno s příslušným datem, ostatní rubriky se nevyplňují¹⁰. Je-li to rodina oficielně odpadlá, запиše se dítě na hejtmanství.

Záhy se baptismus rozšířil též na okolí. V Broumově vyskytují se první baptisté r. 1872; byly to rodiny *Knaurova* a *Merklova*; nyní tam žije asi 38 osob baptistických, mají svého kazatele (jménem *Winter*, alias *Seiler-Sefe* mladší), svou modlitebnu ve vlastním domě (předměstí Obersand č. 26), a každého nedělního dopoledne je slyšeti baptistickou »obec« zpívati duchovní písně: kazatel *Seiler-Sefe* vykládá slovo boží, láme chléb a rozdává brožurky z Berlína mu zasílané. Několik baptistů je v blízkých vesnicích: v Hejtmánkovicích 8, Grossdorfu 4, Rosentale 3 a Skřinicích 2. V Šonově je baptistů něco přes 40, v celém broumovském okrese nedosahuje souhrnné číslo ani 100. R. 1891 přihlásili se na hejtmanství mimo jmenované již baptisty ještě následující: *Frant. Meier* (č. 153 v Šonově), sedlák *Augustin*

¹⁰) Což arci jest zcela nesprávné!

Franze (č. 175 v Š.), sedlák *Josef Knittel* (č. 164 v Š.), sedlák *Frant. Knittel* (č. 163 v Š.) a sedlák *Augustin Knittel* (č. 180 v Š.), všichni s rodinami. Jednotlivě přihlásilo se k baptistům v letech 1892—1908 asi dvanáct osob, poněvadž svobodné dívky. Celkem podobá se, že všechny tyto »obce« baptistické časem splynou s protestanty. Neboť třeba že Luther novokřtence potíral a kazatele jejich mečem vyhubiti chtěl¹¹⁾, třeba Zwingli velice přísně proti nim vystupoval a sám Melanchthon stínání baptistů schvaloval, přece nynější »evangelíci« počítají baptisty za své; v Broumově by *lutheránský* kazatel neseseděl ve školní radě, kdyby se mu nebyl přiřknul počet baptistů k jeho ovečkám. Roku 1880 (11. července) dosvědčuje *helvetský* kazatel v Hronově, že pokřtil dítě šonovského baptisty *Augustina Franze*; je z toho viděti, že páni pastoři chytají baptisty na vějíčku a tito že jim sedají.

Přirozeno, že v Broumově i Šonově duchovní katolická správa měla často s odpadlíky tuhou potíž; bylo a jest se často dovolávati školních, politických a justičních úřadů, a mnohdy věc pohánána až k vyšším instancím. Bohužel nevyplýnul vždy od úřadů výměr jasný, konsekventní, aby tak byla dána direktiva. Když r. 1875 baptisté Erber a Franze šonovskému faráři odpírali poslušnost a jednalo se o zásadu, musí-li se dítě dáti pokřtiti, když otec oficielně platí ještě za katolíka, hejtmanství rozhodlo, že nikoli, čtyři roky na to však ministerstvo kultu, že ano; tu dal anabaptista Franze dítě své, již dlouho narozené, pokřtiti helvetským farářem v Hronově. Zároveň se tehdy jednalo o druhou zásadu, mají-li nekřtěné děti baptistických rodičů, ať již jsou tito ohlášení neb ne, navštěvovati ve škole hodiny katolického náboženství. Školský zákon ze dne 14. května 1869 §§ 1., 3., 17., 20. stanoví, že dívky náboženství navštěvovati musí, poněvadž celkové vyučování zahrnuje v sobě též náboženské. Ale Šonovští baptisté dítek svých posílali *nechtěli* a výnos c. k. místodržitelství ze dne 8. února 1881 dal jim za pravdu, řka, »že dívky bezkonfessijních rodičů mají býti bez rozdílu za bezkonfessijní pokládány.« V Broumově však, kde se jistý baptista zdráhal, svou katolicky pokřtěnou 13letou dceru připustiti k sv. zpovědi a sv. při-

¹¹⁾ Viz Beck, předmluva XIX.

jímání, ač ji jinak do katolické katechése posílal, rozhodla nejvyšší instance (c. k. nejvyšší soudní dvůr), že bohoslužebné výkony jsou částí náboženského vychování, a že tudíž onen otec dítě k sv. zpovědi a do kostela posílati musí. Rok co rok má okresní školní rada broumovská opletání s rodiči baptistskými, kteří se zpěčují jednati podle zákona; ke schůzím baptistským berou se však děti pravidelně. Schůze baptistské, ony schůze, jež vláda císaře Ferdinanda I., Rudolfa II., Ferdinanda II. tolik potírala, jsou dnes dle rozhodnutí c. k. místodržitelství ze dne 18. ledna 1885 na základě § 16. říšského zákona ze dne 21. prosince 1867 státně dovoleny, »jsouce domácimi náboženskými výkony neurážejícími ani mravů ani zákonů.« Konfessí baptistská neuznávána, její propaganda však je uznána a dovolena; jakou radost měl by nebožtík Hubmair, kdyby se těchto dob byl dožil!

— S M Ě S . —

Reorganisace kurie papežské. (DOK.) — Dne 29. července 1909 jednáno bylo ve Sboru konsistorním o některých kollejiích, jež před vydáním konstituce „Sapienti consilio“ byly podřízeny kongregaci Propagandy, a bylo ve věci této, jakož i v jiných otázkách s tím souvisících rozhodnuto takto:

Postquam vi Constitutionis Sapienti consilio plures regiones, olim subiectae S. Congregationi de Propaganda Fide, subductae fuerunt ab eius iurisdictione, quaesitum est, quae esset conditio quorundam collegiorum Urbis, in quibus educabantur iuvenes ad praefatas regiones ut plurimum pertinentes, et quae hucusque speciali directioni et administrationi S. Congregationis de Propaganda suberant.

Dubia hac de re, inter alia, proposita haec fuerunt: „IX. Utrum collegium Americae septentrionalis, Hiberniae et Scotiae dependere pergant a Congregatione de Propaganda, et utrum eorundem alumni praestare teneantur iusiurandum praescriptum ab Urbano VIII. die 24. Novembris 1625. — X. Utrum etiam alumni Americae septentrionalis, Canadenses, Hiberni, qui ex iure foundationis instituuntur in collegio Urbano de Propaganda, emittere obstringantur posthac memoratum iuramentum ab Urbano VIII. praescriptum, atque in forma et terminis deinceps statutis ab Alexandro VII. per Bullam diei 20. Iulii 1660, pro cunctis collegii Urbani alumnis. — XI. Utrum Cardinalis Praefectus Congregationis de Propaganda poterit adhuc concedere litteras dimissoriales ad sacros Ordines alumnis collegiorum Americae septentrionalis, Hiberniae et Sco-